

Uredništvo:
Schillerjeva cesta št. 3,
dvorišče, I. nadstropje.

Rokopisi se ne vračajo.

List izhaja vsak dan razun nedelj in praznikov ob 4. uri popoldne.

Sklep uredništva ob 11. uri dopoldne.

Nefrankirani dopisi se ne sprejemajo.

Anonimni dopisi se ne uvažujejo.

NARODNI DNEVNIK

Upravništvo:
Schillerjeva cesta št. 3.
Naročnina znaša za **avstro-ogerske** dežele:
celoletno . . . K 25.—
polletno . . . K 12.50
četrtno . . . K 6.50
mesečno . . . K 2.10
Za **Nemčijo:**
celoletno . . . K 28.—
za **vse druge de-**
žele i. Ameriko K 30.—
Naročnina se pošilja vnaprej.
Za **oglas (insetate)** se plačuje od četrstopne peti vrste po 12 h, za večkratni natis primeren popust.
Posamezna šte. stane 10 h.

Št. 236.

Telefonska številka 65.

Celje, v ponedeljek, 17. oktobra 1910.

Čekovni račun 48.817.

Leto II.

Izjava Zveze štajerskih slovenskih učiteljev in učiteljic o preustrojitvi dežel. šolskega nadzorstva.

Vsled mnogostranskih pozivov je vodstvo Zveze štajerskih slov. učiteljev in učiteljic, poslušavši mnenje zastopnikov iz vseh okrajev Spodnje Štajerske, v seji dne 16. oktobra t. l. v Celju soglasno sklenilo zavzeti sledeče stališče glede predlaganih sprememb deželne šolske nadzorstvalne oblasti:

Organizirano slovensko štajersko učiteljsko izraza prepričanje, da slovensko šolstvo v štajerskem deželnem šolskem svetu ni primerno zastopano. — Zato z ozirom na nameravano preustrojitev deželne šolskega nadzorstva zahtevamo take spremembe v sestavitvi istega, da so slovenskemu šolstvu zagotovlji vsestranski svoboden razvoj.

Kljub temu pa združeno slovensko štajersko učiteljsvo zasleduje zadevno postopanje slovenskih klerikalnih poslancev v Gradcu z največjim nezaupanjem in sicer iz mnogih tehtnih razlogov. Glavni vzrok našega nezaupanja je dejstvo, da so slovenski klerikalni poslanci postavili predlog na delitev deželne šolskega sveta in da so se pogajali o zastopstvu Slovencev v skupnem deželnem šolskem svetu z vlado in z nemškimi strankami, ne da bi bili stopili poprej v dotiko z zastopstvom slovenskega učiteljsva in ne da bi bili v takem eminentno narodnem vprašanju poslušali poprej nazorov in predlogov onega dela štajerske slovenske javnosti, ki je šoli naklonjena, namreč starih konservativnih politikov in napredne narodne stranke.

Z največjim obžalovanjem smo sprejeli izjavo vodje klerikalne stranke dr. Korošca, češ, da vidi primerno podlago za rešitev tega vprašanja v predlogu nemškega klerikalca Hagenhoferja, po katerem bi se preustrojitev deželne šolskega sveta naj izvršila s poklicanjem po enega klerikalnega zastopnika nemških in slovenskih kmečkih občin v deželni šolski svet. Nesprejemljiv je potem tudi predlog c. kr. vlade, vsled katerega bi imeli odločevati o usodi šolstva novi člani deželne šolskega sveta, katere bi določile obstoječe politične stranke, tako da bi se nadzorstvo slovenskega šolstva poverilo zaupnikom klerikalne stranke, ki je moderni šoli in naprednemu slovenskemu učiteljsvu naravnost sovražna. Ta predlog je tem bolj nesprejemljiv, ker z ozirom na preganjanje učiteljev na Kranjskem štajersko slovensko učiteljsvo tolmači predloge štajerske slovenske klerikalne stranke le kot sredstvo za zaslužnje slovenskega šolstva in učiteljsva klerikalni stranki, kar bi pomenilo pogin moderne šole na Slovenskem in s tem neizmerno škodo našemu narodu. Ne z ozirom na naše osebne učiteljske koristi, ampak z ozirom na koristi šole in naroda, pro-

testiramo torej organizirani slovenski štajerski učitelji zoper poskuse rešiti važno vprašanje šolskega nadzorstva brez nas in proti nam ter brez soglasja s šoli prijazno javnostjo. Obžalujemo pa zlasti kot Slovenci netočnost in nejasnost slov. klerikalnega predloga o delitvi deželne šolskega sveta, ker isti ne zastopa teritorialne enote slovenske Spodnje Štajerske ter zahteva le zastopstvo kmečkih občin; s tem odtegne slovensko šolstvo v spodnještajerskih trgih in mestih in zlasti v dvojezičnih krajih narodnemu vplivu. Kakor ob vsaki priliki bode šlo slovensko štajersko učiteljsvo z navdušenjem in nesebično v boj za napredek slovenske narodne šole tudi glede Slovincem ugodne rešitve vprašanja šolskega nadzorstva. Odločno se pa bode uprlo slovensko učiteljsvo vsaki nameri zaslužniti šolo in učiteljsvo katerikoli politični stranki, zlasti sedaj vladajočim spodnještajerskim klerikalnim mogotcem. — Konečno zahteva organizirano slovensko štajersko učiteljsvo povodom preustrojitve deželne šolskega nadzorstva pri tej oblasti svojega strokovnega zastopnika, predlaganega od slovenske delegacije deželne učiteljske konference.

Delitev deželne šolskega sveta.

(Še en glas iz učiteljskih krogov.)

Da so izrekli naši učiteljski zastopniki v Gradcu dvom, da bi bilo v sedanjih razmerah bolje za slov. učiteljsvo, ako se deli deželni šolski svet, temu se pač ne more čuditi nikdo, ki pozna spodnještajerske razmere ter ve, kako ravna klerikalci z naprednim učiteljsvom, četudi je isto narodno. Iz narodnih ožirov hočete torej deliti deželni šolski svet? Res čudno! Aka imate — gospodje — res višje cilje pred očmi, če hočete narodno prosveto res dvigniti, čemu pa potem blatite one, ki se tudi vestno trudijo, zadostiti v tem oziru svoji nalogi, čemu napadate slov. učiteljsvo samo zaradi tega, ker ne trobi v vseh rečeh v vaš rog? Kako to, da zaslug slov. učiteljsva ne vidite ter iščete povsod le njega senčne strani? Kako je to, da napadate v svojih listih slov. napredno učiteljsvo strastnejše negoli nemčursko? Hočete li dokazov za to? Že sedaj, ko še nimate vajeti v rokah, štejete slov. učiteljsvu v greh, ako isto samostojno misli in dela ter ne vpraša vas za pot, po kateri bi naj hodilo. Koliko narodnih učiteljev ste že pahnili od sebe v tuj tabor, da ste imeli potem lepšo priliko udrihati po njih! Če učitelj ni vaš agitator, če ne gre z vami črez strn in drn in če vidite, da ima morebiti tu ali tam med občani kaj prijateljev, hajd le po njem! Ako je narodnjak in dela tudi izven šolskih sten za narodno stvar, lotite se ga z druge strani, češ: liberalci in brezverci je, le po njem z batom! — In četudi izpolnjuje bolj vestno svoje verske dolžnosti, kakor marsikateri vaših pri-

stašev, imate ga za hinavca in rujete tako dolgo proti njemu, da mu podkopate ugled pri nerazsodni masi ljudstva. Vsako sredstvo vam je dobro, da le uničite naprednega slov. učitelja, celo nemškutarska šolska oblastva in nadzornike kličete na pomoč v boj zoper narodno učiteljsvo, če se drzne isto drugače misliti, kakor je to vam všeč (slučaj Pesek!). Jeli to pošteno, jeli to narodno? In potem se še čudite, ako se ob teh žalostnih izkušnjah slov. učiteljsvo ne zavzema odločno za vaše, kakor pravite, »narodno« politične zahteve?

Senčne strani naše vidite povsod in tudi na obširno razpravljate o njih v listih, ljudstvu namenjenih, a o solnčnih straneh navadno molčite — že veste, zakaj. Ko se je šlo za predloge o uvedbi slovenskega poslovnega jezika pri uradnih učit. konferencah, ste navajali le one uč. skupščine, kjer se predlog ni stavil, dočim ste o konferencah, kjer je učiteljsvo kakor en mož v tem oziru storilo svojo narodno dolžnost, molčali kakor zid. Letos je priredila »Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem« v svrhu nadalnje svoje izobrazbe v Mariboru počitniški tečaj, na katerem so predavali razni priznani profesorji — strokovnjaki — a mislite, da se je »Sosp.« zdelo vredno, omeniti o tej prireditvi par besedic? Kaj še! Morda porečejo ti gospodje, da jim nikdo ni poslal o tem poročila? Mogoče! Jaz pa pravim: druge naše korake z bistrim okom zasledujete in če kaj takega zasledite, kar more škodovati našemu ugledu, le hajd z nami na pranger. Čemu še dalje govoriti! Fakt je, da so naši klerikalci slov. narodnemu učiteljsvu kolikor se jim ga ne klanja na vse strani, sovražni in da tem gospodom ni toliko za narodnost, kolikor za utešenje njihovih osebnih poželenj. —

Konečno še par besedic o »mnenju« tovariša g. R. Košarja, ki ga je priobčil glede delitve štaj. deželne šolskega sveta v slovenski in nemški oddelek v 115. šte. »Straže« in 230. šte. »Nar. Dnev.« Ta tovariš razvija misli, kakor da se slovenskemu učiteljsvu ni treba bati klerikalne vlade, kakor da je istemu tudi v prihodnje zagotovljena prava samostojnost, ki je prvi pogoj za odgojevanje — značje. Na to se da odvrniti: tovariš Košar in morda tudi še eden njegovih bližnjih sosedov se lahko ne bojita klerikalne vlade, ker sta gmotno dobro podprta in lahko vsak dan učiteljskemu stanu pokazeta hrbet, če bi prišlo do prevelike odvisnosti od gospodov, ki bi radi narod »osvobodili«, učiteljsvo pa »zaslužnili« — toda vse drugače je to pri drugih, ki se na nas boginja sreče ni tako milo ozrla. —?

Narodnjaki, darujte po malih prispevkih za „Sokolski dom“ v Šošanju!

LISTEK.

Institutka.

36

Roman.

Spisal Fedor Gradišnik.

II.

Noč je legala na zemljo, krasna poletna noč. Blagodejen hlad je objel vse stvarstvo — nad njim se je ločilo jasno zvezdnato nebo in ves samostanski vrt je bil kakor oblit z blede mesečino. . . Jasno so se črtale dolge črne sence visokih dreves in krasno razevele vrtnice so izgledale kakor dolge, pošastne roke, grabeče po belem pesku samostanskih stezic.

Mirno in tiho je bilo vse naokrog, le zdaj in zdaj se je zaslišalo iz zvonika samostanske cerkvice enakomerno tiktakanje nihala. . . nato se je nekaj zgenilo, zahreščalo je pošastno in jelo je biti, ena, dve, tri. . . natančno po predpisu, v čisto določenih presledkih.

Sladkoopojna groza se poloti v takih nočeh naših duš, in človek ne ve, ali prevladuje v tem kaosu čudežnih čustev strah ali blagodejni mir in tihota. . . Sanjati se da tako lepo v zvezdnatih nočeh. . . sanjati in ljubiti. . .

Temna so bila vsa okna samostanskih sobic, le iz cerkvice j esvetila blede, motna svetloba večne luči. . .

Vse počiva, vse spi in sanja. . .

Kakor velike, črne, očesne dupline, tako so izgledala visoka okna internata, zastrta z dolgimi temnimi zavesami. . .

Toda glej, kaj je to?

Ali se ni zasvetilo nekaj tam gori na skrajnem koncu samostana, v oni mali sobici v starodavnem stolpu? . . . In zdaj zopet. . . glej. . . ali ne vidiš? . . . Nekdo prižiga luč. . . brez dvoma jo prižiga. . . In sedaj že gori s svetlim in jasnim plamenom. . . dolga črna senca se je pojavila na oknu in takoj zopet izginila. . .

To je soba gospoda spirituala. . . samostanskega veroučitelja in izpovednika. Brezdvomno je, da je prižgal svetilko in hod ipo sobi sem in tja. . .

V tistem trenutku se odpro vrata, vodeča iz samostana na vrt, in na pragu se pojavi v dolgo črno ručo odeta oseba. . . preplašeno se ozira nekaj časa okrog sebe. . . gleda na vse strani. . . posluša, če ni morda koga v bližini. . . nato zavrti oprezno ključ in stopi par korakov dalje. . .

Drobni, beli pesek je zahreščal pod njenimi nogami. . . za trenutek ji je zastal korak. . . ovila se je tesneje v svojo ručo in pričela je hiteti, vedno dalje in dalje v notranjost samostanskega vrta. . .

Spotoma je pogledala gori proti oknu gospoda spirituala. . . pri srcu ji je postalo nenadoma silno gorko in tesno. . . globok vzdih se ji je izvil iz prsi — in zopet je hitela dalje, vedno dalje.

Pri utici tamkaj ob živi meji se je ustavila. . .

Zdaj stoprav je bila šele varna. . . Urno je stopila v njo in silno utrujena in spehana se je vsedla na klopico.

Mesec je sijal skozi gosto zelenje v njen obraz, ki je zrl tako boječe in plašno izpod črne rute.

Bila je Dana. . .

Razburjeno so se dvigale njene deviške grudi. . . in sople je globoko in urno.

»Moj Bog — nisem mislila, da bo tako strašno! . . .« je rekla sama pri sebi in tresla se je po vsem telesu.

»Ali bi bilo morda bolje, da vstanem in grem hitro zopet nazaj«, je pomislila koj na to in že se je dvignila s svojega sedeža. . .

»Morda bi bilo bolje. . . kdo ve, kaj mi še pri- nese nocojšnja noč? . . . In greh je, velik in strašen greh. . . ah, in vedno tako lep in tako sladek. . .«

»A obljubila sem mu — in obljubo moram držati. . .« ji je šinilo naenkrat v mozgane. . . Vedela je sicer, da v tem slučaju ne bi bila primorana držati obljube — a prišla ji je ta misel in ona se je je krčevito oprijela. . . Tolažila je svojo vest in slednjič se ji je zdelo, da ravna popolnoma pravilno, da je ni moči na svetu, ki bi ji mogla očitati nepravilnost, ki bi ji mogla zabrusiti v obraz: stoj, kar delaš, je greh. . . Prepričana je bila, da ravna prav, ker posluša mogočen glas svojega srca. . . ono silo in ono moč, ki ji prigovarja in govori neprestano, da naj se ojunači, da naj uresniči in udele- stvi, po čemur hrepeni in kopri njena duša.

Slednjič se je udala. . . sedla je zopet na klopico in za hip se ji je zdelo, da ji je odleglo. . . Tako prijetno ji je del ta hladni nočni vzduh. . . legel ji je na dušo, legel na srce in naenkrat je začutila v notranjosti tako čudežen mir in opojno omamljivo gorkoto.

Toda vse to je trajalo le trenutek.

Koj nato se je domislila današnjega dne. . . spomnila se je svoje prijateljice in zopet ji je postalo tesno in bolešno pri duši. . .

Kot da se odigrava iznova ves oni prizor pred

Avstrijski Jugoslovani in morje.

Spisal dr. Karl Slanc.

(Dalje.)

Jugoslovanski sociolog se bo ustavil pri zgodovini tega Dubrovnika in ko bo našel, da so ustvarili slovanski elementi ta trgovski emporij, ga držali skozi več sto let, dokler je bilo kaj trgovine v orient, dokler se ni našla pot po morju v izhodno Indijo, bo tudi našel, da so mogli tekmovali visoko stoječemu intelektu tedanjih nekaterih Italijanov in bode tedaj tudi moral sklepati, da svedočijo ravno ti Dubrovčani da naša rasa ni slaba, inferijorna. Istemu Slovencu, ki vidi, kako se je vršil proces potujčevanja pri našem narodu od 8. do 19. stoletja in pozneje ter sedaj, istemu Dalmatincu, ki ve, kako je zavladal Italijan v njegovi zemlji ter v Istri in Goriški in ki je že dvomil, da preživimo kaj več časa kot Slovani, bode prišlo prav, ako pogleda v zgodovino Dubrovnika. Našel bo, da nismo inferijorna pasma, torej še nam ni treba obupati; dobra glava pride slednjič do dobrega kruha. Bili bi Jugoslovani zaničevanja vredni, ko bi s tem važnim morjem, Adrijo, ne mogli kaj početi.

Ne moremo kaj očitavati nemškemu kralju, ki so nas Slovenci že po prvih stoletjih naselilve utaknili v svoj feudalni gospodarski sistem. Menda je naravni zakon, da so morali vsi narodi do in preživeti ta gospodarski sistem. Rimljani so gospodarili s sužnji. Suženj ni imel nič pravic, tlačan pa vsaj nekaj in vendar so zasledili preiskovalci gospodarske zgodovine, da se je pod gospodstvom Rimljanov v stoletjih pred Kristom tudi vršil proces prehajanja kmetovanja s sužnji na latifundijah v gospodarenje s tlačani koloni. V takem tlačanskem gospodarstvu je včasih duhovnik voditelj gospodarstva ali pa vojaško organizovan človek tujih čet, ki si podvržejo mirno kmetstvo ljudstvo. Zgodovinarji so našli, da so vladali v Aziji najstarejše države duhovniki, ne tuje čete. Pripisuje se duhovstvu velika organizatorična moč. O nas Slovencih je gotovo, da so nas nemški kralji-cesarji priklopili k svoji državi in upeljali pri nas feudalno gospodarstvo, kakor na Nemškem, kat. duhovnika pa postavili na prvo mesto vlade. Povedali smo, kako smo bili postavljeni pod posvetno vladu patrijarhov v Ogleju. Bili smo razdeljeni v provincije in dani kot fevd raznim nemškimi grofom, tu in tam tudi laškim.

V tem življenju kažemo Slovenci in Nemci, ki so v naših krajih naseljeni in tudi Nemci izven tistih, da smo le kmetje, ki začenjajo znova kulturno delo. Vsa velika rimska kultura, ki jo imajo naši predniki pred nosom v Ogleju in v nekaterih mestih ali kolonijah, nič ne upliva na nje. Le samostan reši dobro kuhinjo Rimljanov, nauk o vrtnarstvu in latinski jezik. Nekaj že po Rimljanih ustvarjenih mest obnovijo čez več sto let meščani na naših tleh, nekaj jih nastane na novo. Na kmetih se imajo dobro ali slabo, kakor je, v naših mestih ni zaslediti pravega duha. Drugod je dajala kmetija svoje odviše rokodelce v mesta, ti rokodelci so obnavljali mesta, ustvarjali na novo, pri nas je po večjem že prvi meščan Nemec ali Lah, torej tudi tuja rasa, ki se družijo z našim žentvom in naši predniki z ostanom Rimljanov in Nemci. Naši meščani vegetirajo, Nemci, Lahji v naših krajih pa tudi ne ustvarjajo bogsigavedikaj vrednosti. V Ogleju zapadejo, v Trstu so na delu Slovani in Italijani, ali drugod, če še vzamemo Gorico, v mestih ob morju ni prav živahnega življenja; dokler so Benetke po konci, ne pridejo naši do besede. In skozi dolga stoletja srednjega veka je na kopnem vedno le vegetiranje. — Razven v Istri in Dalmaciji ne zapustijo naši meščani ne jedne prav lepe cerkve, lepše mestne hiše. Bogastva ni, drugače bi se isto pokazalo v javnih in zasebnih hišah ter v umetnosti. Benečan Tintoretto je tuintam naslikal pri nas kakoga svetnika. Edino to kaže nekaj življenja meščanov, da se s kat. duhovniki gledajo srpo, ko narašča me-

njenimi očmi, tako ji je bilo, ko se je domislila današnjega popoldneva. Videla je svojo prijateljico, in njene črne oči je videla in čutila je njih prodirajoči ogenj na svojih licih... Žgal in pekel je ta ogenj — pekel kakor živa žerjavica... Spomnila se je svoje prijateljice — one male, črne deklice, tako otroško udane in ljubeče... V dno srca se ji je smilila danes popoldan — bilo ji je tako težko pri duši, ko je videla tega ubogega, od vsega sveta zapuščenega otroka plakati in jokati za njeno ljubezen... In sedaj šele, zvečer... Kako je trepetala revica, kako se je otresalo njeno dražestno telesce od bolesti in nesreče...

»Ah, Danica... sedaj boš pozabila name, popolnoma pozabila boš na ono, ki te ljubi kakor blazna.« Tako je ihtela revica in vse tolažline besede so bile zaman...

In ko ji je povedala, kdo je oni človek, ki ga je vzljubilo Danino srce, tedaj je postala naenkrat pozornost... izbulila je oči in neverjetno zrla v svojo prijateljico...

»Dana!« je vzkliknila, »saj to ni mogoče — saj to je brez vsacega cilja, brez vsake prihodnosti!«

Ko pa je izprevidela, da je vse zastoni, da se Danica ne pusti pregovoriti, tedaj je utihnila in nobene besede ni več izpregovorila...

Vsega tega se je Danica spominjala, vsako posameznost je še enkrat preživela v svojem srcu... njena duša je krvavela in ginevala objednem v nemirnem in željnem pričakovanju...

(Dalje sledi.)

ščansko delo in trgovina v kapitalistično gospodarstvo. Že v 15. stoletju se nahajajo v rudnikih na naši zemlji med knapi reformatorske narave in v 16. stoletju imamo najlepšo reformacijo, ki izhaja iz naših mest, osobito iz Ljubljane in naših gradov. Te reformacije se udeležijo tudi naš kmet. Velik čas je bil to za Slovence in tudi Hrvate. Papeštvo je mislilo, da je že ves drugi svet kat. cerkvi izgubljen, le v Italiji bi še rado obdržalo vladu; papeži so vse žrtvovali, da bi se v naših krajih zaježila povenoden reformacije, da bi ne pljusnila tudi v bližnjo Italijo. V naših deželah ni bilo bogatega meščanstva in ne bogatih večjih vlastelinov, katerih eden bi nas bil zjedini in vodil v velikih reformacijskih bojih. Vsaki dve uri hoda farovž, samostan in gradič. — Nič večjega v veleposestvu, majhni posestniki. V 12.—14. stoletju so edini celjski grofi kaj večjega pomena in goriški; ti pa ne storijo svoje dolžnosti. Niso bili tiste rase, ki stremi v daljavo, po vladanju večjega sveta! — Goriški so pomagali že trohnelo gospodarstvo oglejskih patrijarhov razdajati ali kot državniki niso ustvarili ničesar pomembnega. V dobi reformacije je najti dosti duševne jakosti v raznih veleposestnikih, tudi kot vodjih bojev proti Turkom, ki ravno v tem stoletju reformacije vsiljivo motijo njen razvoj. Ali ugnati so se le dali po protireformatorjih-jezuitih in deželni knezih. Reformacija je v naših krajih stala dosti gmotnih sredstev, katere so dajali po večjem naši posvetni stanovi, boji s Turki pa so vzeli slednji vinar iz denarnega premoženja teh stanov. — Lahko je potem pometala protireformacija v naših deželah. Protireformacija in turški boji so puščali narodu veliko dobre krvi, najboljše familije so se izselile, dosti boljših mož je padlo v turških bojih, ali meščan je bil prvi, ki je zlezal pod klop v času protireformacije. Njegove ženske so bile trdnjše in so dalje držale k luteranskemu veroizpovedanju. Veliko energije je kazal Slovenec v reformacijskem času in v časih turških bojev. Dasi so bili začetkom večinom tuji meščani v naših mestih, do časa reformacije so bili že tako udomačeni in po več generacijah poslovenjeni, da se morajo šteti k narodu kot slov. rojaki. Seveda so po večjem govorili med sabo nemški, pa znali so tudi slovenski kakor tudi grajske familije. Ali vdala se je nemška Avstrija protireformaciji, mali Slovenec se ni mogel premoči dalje zoperstavljal. Pa je škoda, da se ni. Madjari so se in so ostali gospodarji na svoji zemlji. Seveda so bili ti in so še kalvinisti in ti so boljši reformiranci, kakor reformiranci augsburške konfesije, katere smo bili Slovenci. Calvinisti so korajžni, trde glave, dobri gospodarji. To kaže tudi Švica. Da ima verstvo organizatorično moč tudi v gospodarstvu, se vidi v tem, da so reformiranci boljši gospodarji kot katoliki. V sedanjem kapitalističnem gospodarstvu se kaže katolik inferijornejši od reformirancev.

Naše meščanstvo ni imelo pokazati ne v srednjem veku ne v začetku 19. stoletja bogsigavedi kakoga bogastva; kuhalo je z vodo. In bilo je tik zraven važnega morja — imelo je rude, premog v lastni zemlji na razpolago. Ali južni Slovani nimamo razpoloženja za meščanska dela? Seveda, vsi avstrijski Nemci se ne morejo ponašati s kaj prida kulturnim razvojem; bogati stric v Nemčiji je pri njih vedno igral svojo ulogo. K nam niso pripotovali najboljši talenti-rokodelci; židov nismo imeli dosti med našo maso, ki bi bili ščuke med krapi, ki bi med nami upeljali nove načine dela, kakor so to storili drugod. Malo je najti večjega bogastva in tedaj tudi večje kulture.

Tu se vprašamo, ali je bila rasa meščanov na slov. tleh dobra ali pa ni mogla v protivnih razmerah zavladati? Morebiti ni bilo srečno križanje med Slovenci, Lahji, Nemci. Ali heterogone pasme to niso bile. Vsaj je kazal kmečki Slovenec, ko je prišel v mesto, v vsaki stroki duševnega dela svoje večje talente in telesno je bil Slovenec vsak čas lep človek. Malo je večjih talentov, ki so izhajali iz meščanstva in dali vedam kako boljšo moč. Še danes daje naš kmet vsem strokam duševnega dela najboljše moči; ako bi bogoslovje ne odjemalo toliko dobrih glav, bi se ti kmetijski sinovi pokazali v večjem številu; teologija zaduši večino istih, oziroma enolično življenje v pastirovanju.

(Dalje sledi.)

Dnevna kronika.

Samomor pravoslavnega škofa Joviča. Tržaški »Piccolo« poroča iz Kotorja: Pred enim letom se je razširjevala vest, da so se v upravi pravoslavne dieceze zgodile velike malverzacije. Ko so pravoslavne škofa Joviča o tem povpraševali, je odgovarjal edinole: errare humanum. Izvedelo se je pa, da je resigniral na svoje mesto in da se je nastavljal škof sufragani. Zdaj bi morali izročiti upravo diecezjskih posestev in ustanov škofu sufraganu in sicer v navzočnosti namestniškega računskega uradnika. Jovič ni prišel k tej izročitvi, temveč se je zaprl v svojo sobo ter se ustrelil. V upravi je manjkalo 80 tisoč kron.

Nadvojvodinja Izabela iznajditeljica seruma proti koleri? Iz Mohača se poroča, da je nadvojvodinja Izabela poslala upravi svojega tamkajšnjega posestva z Dunaja recept, ki je serum proti koleri. Sredstvo so po receptu sestavili v lekarni v Mohaču ter ga razdelili med uslužbenice posesti, ki so ga takoj začeli uživati. Pokazali so se takoj ugodni uspehi. Tudi prebivalstvo v Mohaču je dobilo brezplačno to sredstvo. Serum je nekaka tekočina, ki se vlije

na sladkor in zaužije. Sredstvo se preizkuša tudi v neki vojaški bolnišnici na Dunaju.

Zborovanje avstrijskih mest se ne vrši dne 24. in 25. tega meseca, marveč dne 4. in 5. novembra. Obravnavalo se bo o naslednjih referatih: Socialno zavarovanje, podpora rezervistom, skrbstvena vzgoja, davek na stavbe, draginja živil, davek na višjo vrednost zemljišča, potno pravo električnih naprav, novela k domovinskemu zakonu, saniranje občinskih financ, ustanovitev lista avstrijskih mest.

Hrvaška zemlja v tujčevih rokah. Ogrska banka in trgovska akcijska družba je za štiri milijone kron kupila krasno veleposestvo »Moslavina« v hrvaškem Zagorju. Dragoceni gozdi so že oddani, na ostalem zemljišču se naselijo nemški kmetje.

Tarabocchia avanziral. Podpredsednik sodnega dvora v Zagrebu Josip Tarabocchia, ki je vodil srbski veleizdajniški proces, je postal svetnik najvišjega (banalnega) sodišča v Zagrebu.

Premeščen je g. Ivan Premru pl. Premierstein od okrajnega glavarstva v Novem mestu k deželni vladi v Ljubljano.

V Nove občinske volitve v Poštornji se bodo v kratkem vršile. Nemci upajo na zmago v 3. volilnem razredu ter se nadejajo tudi v prvem razredu ugodne situacije.

V Toženi nadškof. V petkovi seji je sklenil solnograški dež. zbor izročiti kardinalu-nadškofu dr. Katschtalerja sodiščem, ker so protijemu naperjene tožbe zaradi razžaljenja časti. Kardinal dr. Katschtaler je poudarjal, da ni kriv inkriminiranih žaljenj. Kljub temu, da ga je solnograški deželni zbor izročil, vendarle ne bo prišel pred sodišče, ker je obenem tudi član tirolskega dež. zbora in gosposke zbornice in je dvomljivo, da bi ga te dve korporaciji pravočasno izročili sodiščem.

V Nemška kulturna dela v Afriki. V Nahobundu v nemški Afriki dela pri zgradbi neke železnice tudi nekaj Kafrov. Podjetnik pa jim je odtrgoval od zaslužene plače. Radi tega so pričeli s stavko; nato jim je podjetnik odvzel vodo in vsa živila. Ker si Kafri tega niso dali dopasti in niso hoteli gladu umreti, je poslala nemška kolonijalna vlada takoj eno stotnjo vojakov, ki so šli z orožjem na Kafre, najprvo z bajoneti, potem pa s puškami. Na bojišču je ostalo 14 mrtvih Kafrov in mnogo težko ranjenih.

V Lex Kolisko — zopet na vidiku? Tako-zvani nemški »Neuner-Ausschuss« redigira znano lex Kolisko. Redigiranje bo ustvarilo zakon tako, da ga bo mogel nižjeavstrijski deželni zbor sprejeti in tudi vladar sankcionirati. Kakor znano, določa lex Kolisko, da velja v nižjeavstrijskem šolstvu samo nemški jezik.

V Portugalski menih. Španska vlada je prepovedala naselitev iz Portugalske izgnanih jezuitov. — V Belgijo je dosedaj pricaplalo 300 iz Portugalske izgnanih jezuitov. Del teh privandrancev se naseli tudi na Tirolskem. Srečna Avstrija!

V Srbski prestolonaslednik nevarno bolan. V soboto zvečer je izdala srbska vlada naslednji bulletin: Prestolonaslednik Aleksander je bil čez dan miren. Zavžil je malo. Diagnoza je nedvomno dognala trebušni legar. V informiranih krogih se zatrjuje, da nad stanjem prestolonaslednika še ni obupovati, če ne nastanejo komplikacije. — Časopis »Politika« javlja, da med vojaštvom v Nišu že dalj časa razsaja legar. Navzlic nasvetu vojaških zdravnikov, da naj se manevri nikar ne vrše, se manevri vendarle niso odpovedali. — Tudi prestolonaslednikov pobočnik je obolel na legarju. »Štampa« javlja, da je princ Juri tako prehlajen, da ne sme iz stanovanja. Pozno zvečer se je poročalo, da je stanje prestolonaslednika Aleksandra prav resno. Njegova konstitucija pa daje upanje, da težko bolezen vendarle premaga. Prebivalstvo sočustvuje z bolnikom.

V Iz državnice Monaco. Monaški knez je obljubil občinskemu svetu mesta Monte Carlo konstitucijo.

V Prepovedana proslava Ferrerjeve obletnice. Praška policija je prepovedala za včeraj v Pragi napovedano zborovanje v proslavo obletnice Ferrerjeve smrti.

V »Veda«. Jugoslovanska revija. Z novim letom začne izhajati znanstvena revija pod gornjim naslovom. Uredniki bodo gospodje: dr. A. Kramer in dr. Ivan Prijatelj na Dunaju, dr. Mihajlo Rostohar v Pragi in dr. Bogumil Vošnjak v Gorici. Njim se je pridružilo že nad 40 slovanskih znanstvenikov. — Pripravljen je torej vse, da revija takoj stopi v življenje.

Srbska vlada je vsled preteče kolere odredila, da se morajo vsi v Srbijo prihajajoči tujci nemudoma legitimirati. Zadošča vsaka izkaznica.

Politična kronika.

IZ DELEGACIJ.

V soboto se je nadaljevala v odseku za zunanje zadeve in Bosno ter Hercegovino debata o proračunu ministerstva za zunanje zadeve. Govorili so kršč. soc. Axmann, Poljak German, grof Latour in Aehrenthal. Ta se je zlasti branil proti dr. Kramáru. Glede stroškov za aneksijo pravi, da jih ni povzročila te mobilizacija l. 1908/9 temveč tudi splošni datki za oboroževanje, ki bi bili tudi brez aneksije potrebni. Plemeniti grof pa se je previdno umaknil vsakemu odgovoru na Kramárove hude napade gle-

de vladne politike proti Jugoslovanom. Za Aehrenthalom je spregovoril g. dr. Ploj. V naslednjem posnemamo po »Slov. Narodu« glavne misli njegovega govora. Delegat dr. Ploj ne vidi v aneksiji Bosne in Hercegovine kršenja berlinske pogodbe, temveč le formalno spremembo naslova, za to, kar smo 30 let že pravno imeli. Pač bi bilo potrebno, da bi bili svoj čas dunajska in petrograjska politika manj osebni in da bi se na ta način izognili dogodkov onih burnih časov, ki so privedli monarhijo v kritičen položaj in jo obtežili z ogromnimi stroški. Na Balkanu še danes niso razmere konsolidirane in bo treba tako od avstrijske kakor ruske strani skupnega postopanja, ki bo v interesu obeh držav. Interes obeh držav je ohraniti na Balkanu status quo ter mir in ravnotežje v Evropi. Naša zunanja politika je dolžna skrbeti, da se utrdijo naše vezi z jugovzhodnimi sosedmi, s katerimi stojimo v kulturnih in gospodarskih stikih in katere veže na nas krvno sorodstvo z Jugoslovani. Govornik obžaluje, da so naše razmere take, da ne trpi ne le mednarodna, temveč tudi notranja veljava avstrijskih Slovanov, ki so danes popolnoma izključeni od sodelovanja pri zunanji politiki, katere edini tvoreči faktor so Nemci in Madjari. Ruska zunanja politika ima na tem tudi mnogo krivde, ker nikakor ni slovanska in ni taka, da bi ojačala veljavo slovanstva. Zveza z Nemčijo je faktor, ki ga je treba upoštevati. Mi Slovani bi to zvezo prav lahko trpeli, če bi nas z njo naše zunanje in naše notranje politične razmere, in sicer ravno naš Jugoslovane, najhujše ne zatirale. Z aneksijo Bosne in Hercegovine je postalo zopet jugoslovansko vprašanje aktualno. Težišče jugoslovanskega vprašanja se je preneslo iz Beograda v Zagreb. Jugoslovani smo velikanski faktor v življenju naše monarhije, in smo tudi poklicani pri rešitvi tega problema igrati vplivno vlogo. Monarhija si mora pridobiti simpatije slovanskih balkanskih narodov le, če pokaže, da svojih lastnih narodov ne zatira. Ideja trializma je edino sredstvo, ki je v stanu gospodarske, narodne in kulturne stike povoljno vzdržati. Vprašanje trializma je postalo zlasti z aneksijo Bosne in Hercegovine aktualno, ker so sedanje razmere v celi monarhiji nevzdržljive. Žalostno je, da Nemci tega ne vidijo, temveč hočejo, da bo Ogrska Bosno in Hercegovino kar nase priklopila ter na ta način prevzela vodstvo cele naše balkanske politike. — Kulturna, gospodarska in politična povzdiga slovanskih narodov avstrijskih, njih notranje-politične razmere, rešitev poljsko-rusinskega spora in pa jugoslovanskega vprašanja so sedaj tako velikanske važnosti za avstr. slov. rodoljube, da se govornik ne more za sedaj ogrevati z visoko idejo neoslavizma. V popoldanski seji je imel znamenit govor češki socialista Njemec. On se je pridružil dr. Kramárevemu mnenju, da pomenja aneksija kršenje berlinske pogodbe. Ostro je napadal vladu zaradi njene politike proti Jugoslovanom in je govoril za neoslavizem. Za njim sta še govorila pomembnejša govora dr. Kramar, ki je branil svoje nazore proti Aehrenthalu in socialist Renner, ki je zahteval, da mora priti tudi v našo zunanjo politiko več demokratičnega duha.

Štajerske novice.

Shod o ljudskem štetju, ki ga je v soboto zvečer priredilo politično društvo »Naprej« v celjskem Narodnem domu, je bil prav dobro obiskan. Shod je otvoril in vodil predpovednik društva g. dr. Koderman. O predmetu je poročal g. Iv. Prekoršek. Pojasnil je zgodovino ljudskega štetja in priporočal izvedbo zasebnega ljudskega štetja v Celju na eni in vplivanje na izid uradnega štetja na drugi strani. Lepi referat g. Prekorškega objavimo te dni v celoti. Za njim je spregovoril g. dr. Juro Hrašovec. Izvajal je, da nam vlada vedno reže kruh po tem, koliko se nas našteje. Treba torej, da tudi v mestih in trgih rastemo. Zato treba delati po celem Spodnještajerskem v mestih in trgih, pa tudi v Gradcu. V Celju treba v delo v prvi vrsti pritegniti akademično mladino, vodi pa naj stvar politično društvo »Naprej«. Dr. Kukovec podaja razne migljaje glede podrobne izvršitve tega velikega in važnega narodnega dela. Ljudsko štetje bi se moralo kot vsaka statistika izvršiti na podlagi resnice, ker je pot za prihodnost. Glavna stvar bo vzbuditi zanimanje za važnost štetja v širokih masah. Najti pa tudi treba sredstva, kako uradno štetje pripeljati na pravo pot. Nadučitelj Gradščnik predlaga enostaven način privatnega štetja Slovencev: v vsaki nemški hiši se pridobi enega stanovalca, ki ima v evidenci vse slovenske osebe v dotični hiši. Dr. Karlovšek odobrava misel, da se izvede v Celju privatno štetje Slovencev. Ključavničarski mojster g. Rebek priporoča sklicavanje shodov o tem predmetu po vseh celjskih gostilnah. Treba zanesiti razburjenje med prebivalstvo. G. Smertnik pravi, da sicer število ne odloča, ampak kakovost, vendar nam bo v ponos in tolažbo, če bomo videli, da naraščamo. Visokošolec Radej obljublja v imenu celjskih naprednih akademikov, da bodo pri tej važni akciji krepko sodelovali. G. dr. Hrašovec še omenja, da skrb Celjanov za druge trge in mesta v tej zadevi naj bo v tem, da izdelajo enoten načrt, kako se naj postopa. Priporoča osobito pouk potom časopisov, tiskovin itd. Končno stavi še g. Prekoršek sledečo rezolucijo:

»Na zborovanju v Celju v Narodnem domu dne 15. okt. 1910 zbrani Slovenci 1. protestirajo proti krivičnemu načinu ljudskega štetja na podlagi občevalnega jezika; 2. zahtevajo od vlade, da strogo prepove števnim komisarjem vsako nasilje pri ljudskem štetju; 3. pozivajo vse merodajne činitelje, da

posvetijo zlasti po mestih in trgih in mešanih občinah ljudskemu štetju vso pozornost in izvedejo povsod zasebno ljudsko štetje.«

Rezolucija se je soglasno sprejela, na kar je g. dr. Koderman zaključil shod z zahvalo udeležencem in debatantom. Izjavlja, da bo politično društvo »Naprej« svojo nalogo izvršilo.

Iz Celja. (Ni mu treba več domovinske pravice.) 70-letni hlapec Miha Goršek je pred kratkim prosil za domovinsko pravico v Celju, pa mu je občinski svet prošnjo odbil z utemeljitvijo, da se klati okrog in nima stalnega bivališča. Te dni pa se je stari in ubogi mož v Celju napil in padel potem v Zavodni z nekega skednja, kamor je mislil iti leč, na tla in si je težko poškodoval lobanjo. Vsled te poškodbe je potem že drugi dan bolnišnici umrl.

Glasbena šola v Celju se je začela 17. okt. t. l. Kdor se želi vpisati, naj se prijavi v Glasbeni šoli, kjer se sprejemajo učenci vsak dan od 11. do 12. ure.

Slovenec — Iznajditelj. Brat znanega gostilničarja na Teharjih g. Davorin Cajhen bode razkazoval prihodnjo nedeljo v gostilni svojega brata zanimiv električni aparat, ki omogočuje električno razsvetljavo v vsaki hiši brez posebnih stroškov. Kdor se za stvar zanima, naj se razkazovanja udeleži.

Iz Petrovč. Zadnjo sredo je našla posestnica Šribar v Strugi blizu Savinje mrtvo truplo neke prilično 60 let stare, po imenu neznane ženske, ki se je pred nekaterimi tedni potepala po Savinski dolini. Ženska je najbrže sama zabredla v vodo in utonila. Truplo je bilo že močno segnjito.

Ujet trgovec s človeškim mesom. Pišejo nam iz Poljčan: Dne 12. t. m. so aretirali na tukajšnjem kolodvoru nekega židovskega trgovca z dekleti imenom Henzelman. Aretacija se je izvršila tavno v trenutku, ko se je mislil odpeljati s svojimi žrtvami. Nabranih je imel že 12 deklet. Pri sebi je imel mnogo avstrijskega in tujega denarja.

Sevniški grad je kupila grofica Matilda Arco-Zinneberg za 187 tisoč kron.

Iz deželnega šolskega sveta. V seji dne 13. t. m. se je sklenilo razširiti trirazrednico pri Sv. Bolfanku na Kogn v štiri razrednico. — Gospod. Emiliji Kren, defin. učiteljici pri Sv. Jerti se je dovolilo začasno upokojenje.

Iz službe pri Južni železnici. Prestavljen je aspirant Ivan Zorko iz Krškega v Sevnico in aspirant Jože Cugmus iz Rač v San Michele na južnem Tirolskem. — Asistent Mihael Pintar v Grobelnem in Franc Šircelj aspirant v Poljčanah sta se odpovedala službi.

Prirodna zanimivost. Na posestvu g. dr. Pirnata v Gradiču pri Velenju je lepo kostanjevo drevo, ki je že letos obrodilo obilen sad, zopet v polnem cvetu.

Umrla je v Vuzenici gospa Marija Remšnik, žena upokojenega nadučitelja Remšnika. Pogreb se vrši danes.

V Ljubnem na Zgor. Štajerskem se 22. t. m. slovesno otvori novo poslopje c. kr. montanistične visoke šole.

Umrl je v Gradcu veleindustrijalec in lastnik škalskega ter zabukovškega premoženika Daniel pl. Lapp, star 74 let. O možu smo dobili kratek živopis, katerega pa danes zaradi pomanjkanja prostora ne moremo priobčiti.

Iz Maribora. (Nezgodna na železnici.) V soboto zjutraj sta se peljala v Maribor špehar Brumec in posestnica Hriberšek z enovprežnim vozičkom. Ko sta se peljala na Tezno čez Južno železnico, je zgrabil voziček osebni vlak iz Trsta in ga z vso silo vrgel na stran. Brumec in Hriberškova sta padla pri tem z voza; slednja je dobila tako hude notranje poškodbe, da so jo morali spraviti v bolnišnico. Brumec je izjavil, da so bile zavornice odprte; ker ni opazil bližajočega se vlaka, je vozil mirno naprej.

V konkurz je prišel trgovec Oton Köllner v Mariboru. Začasni upravitelj konkurzne mase je odvetnik dr. Possek, konkurzni komisar pa dr. Wokaun deželnosodni svetnik v Mariboru.

Ustrelil se je dne 14. t. m. kmetski sin Anton Zagoršak v Žamencih pri Ptuj. Vzrok samomora je prepir z domačimi.

Od Sv. Lenarta v Slov. goricah. Zapisovanje v šulferajnsko šolo se vrši do začetka nočeta novembra vsako nedeljo. To pa iz namena, da bi se zamoglo čim več starišev vloviti, ki bi dali svojo decu v to mučilnico. Letos so postali stariši, ki so dali lansko leto zapisati svojo decu v to šolo, že bolj treznomisleči. Ko bi se le vsi zaslepljenci enkrat spametovali, bila bi šulferajnska šola prazna!

S hmeljskega trga v Žatcu smo dobili za sobotni list prepozno sledečo brzojavko: Kupčija mirnejša, ker je vpraševanje po blagu manjše. Cene nespremenjene.

Druge slov. dežele.

Jubilejna umetniška razstava v Ljubljani. Danes se v Ljubljani v Jakopičevem paviljonu svečano otvori »Jubilejna umetniška razstava«, ki bo obsegala nenavadno bogato zbirko domačih umetnin. G. Jakopič je za to razstavo širom slovenske zemlje nabral lepo vrsto umetnin — slik in kipov, nastalih od leta 1830., ko je avstrijski vladarski prestol dobil naslednika v cesarju Francu Jožefu I., pa do danes. Tako bo razstava pokazala, kako se je v tej dobi 80 let na naših tleh razvijala upodabljajoča umetnost. S tem nam je gosp. Jakopič izpolnil željo, katero že dolgo goje vsi ljubitelji domače umetnosti. Zastopani bodo na »Jubilejni razstavi« najboljši umetniki naše zemlje, najsi so bili slovenskega ali drugega rodu in mišljenja. Ne gre tukaj za kako narodno manifestacijo, marveč za zgodovinski pregled razvoja naše domače umetnosti. Razumljivo je, da prevladujejo Slovenci, zlasti kar se tiče novejšje umetnosti. Nekateri nemški sodeležani umetniki so svojo neudležbo opravičili. Nad vse zanimivo bode, ob teh pričah naše prošlosti zasledovati, kako se je naša umetnost izprva držala starejših in novejših italijanskih vzorov, kako pa se je polagoma jela otresati italijanskega vpliva in se oprijemati dunajskih, predvsem pa monakovskih nazorov. V tej obsežni razstavi pride vsak umetnik na svoje. Ljubitelji prejšnje gladke, čudno in vestno izdelujoče umetnosti bodo tukaj imeli svojega Langusa, Kunla, Karingerja, ki so zastopani z lepim številom upravnih znamenitih portretov, slovitega Janeza Wolfa, Grilca, Globočnika, Pustavrha, Petkovška i. t. d. Pravi sijaj bodeta »Jubilejni razstavi« dajala mojstra Janez in Juri Šubic, ki bosta nad vse bogato zastopana z risbami, osnutki in z dovršenimi slikami. Na prehodu v moderno smer naše upodabljajoče umetnosti stoji naš monakovski mojster Ažbe z nekaterimi svojimi najboljšimi mojstrskimi deli. Dobro preporočenja naše umetnosti reprezentujejo naši mlajši umetniki Grohar, Jakopič, Jama, Strnen, Šantel, Vavpotič, Žmitok, Magolič itd., itd. in pa Nemci Werner (nekaj prav znamenitih akvarelov) in Mysz. Starejše kiparstvo zastopa Zajec starejši, oče stvaritelja Prešernovega spomenika, mlajše pa Zajec ml., Bizjak, Znidar i. dr. Kakor je videti, nad vse zanimiva, pisana družba umetnikov. G. Jakopič je za to razstavo svoj paviljon popolnoma preuredil, tako da bode tudi na zunanje vtisk čim najefektnejši in prikladen značaja te razstavne prireditve. Razdelil je dvorano v posebne oddelke in oskrbel okusen aranžma. Poseben oddelek je odmerjen učencem njegove šole.

Važna sodba. V soboto sta bila odgovorna urednika »Slov. Naroda« in »Jutra«, Pustoslemšek in Plut, obsojena vsak na 10 K globe, ker sta v letju odšla v Sofijo oziroma v Beograd, ne da bi bila to naznanila oblasti in odložila v času odsotnosti odgovorno uredništvo. Sodba temelji na tozadevni določbi tiskovnega zakona iz l. 1862., ki se je prakticirala doslej v Avstriji samo enkrat in sicer proti uredniku »Neue Freie Presse« l. 1863., ko je šel za nekaj dni v Carigrad. Od tistega časa se ni pol stoletja državna oblast poslužila te določbe. Stvar se bo zaradi principijelne važnosti tirala do zadnje instance.

Kolere ni na Kranjskem? »Slov. Narod« poroča: »Pred nekaj dnevi je prišel z Ogrskega nek krošnjar domov v svojo rojstno vas Grintavec v občini Osilnica v kočevskem okraju. Mož je bil zelo nevarno bolan na črevesnem kataru. Ker se je domnevalo, da je prinesel z Ogrskega kolero, poslali so se njegovi odpadki v preiskavo higijskemu zavodu na graškem vseučilišču. Preiskava je dognala, da je popolnoma izključeno, da bi bil mož bolan na kolero.« — Od tukajšnje politične oblasti pa smo dobili za trdilo, da se je v enem drugem slučaju res konstatirala kolera.

»Sokolski dom« si zgradi tudi »Goriški Sokol« v Gorici.

Goriški klerikalni list »Gorica« je očital svoj čas tržaškemu odvetniku in politiku dr. Gregorinu, da on vleče ves čisti dobiček »Edinosti«. Dr. Gregorin je tožil list; urednik Bavčar je bil obsojen na 50 K globe oziroma 5 dni zapor.

Tržaški mestni svet je dal siloma odstraniti nemško tablo centralne banke nemških hranilnic.

Vprašanje imenovanja tržaškega škofa še vedno ni rešeno. Sedaj zopet prihajajo glasovi, da Castelletz noče sprejeti škofovske časti. Na drugi strani pa baje res nameravajo imenovati za škofa Nemca, češ da ne bo krivice ne Italjanom ne Slovencem in Hrvatom. Misli se zopet na dr. Lohningerja. Tako stališče je — milo rečeno — oslarija.

Zadeva tržaških kanonikov Mecchia in Buttignoni. V pravdi, sproženi po kanoniku Karolu dr. Mecchia pri koncilski kongregaciji v Rimu proti kanoniku Justu Buttignoni, objavlja slednji po višjih ukazih sledečo izjavo: »Jaz podpisani kanonik Just Buttignoni sem v trenutku strasti spisal in objavil, posebno v obliki samostojnega lista, izdanega v tiskarni Dolenc, nekatere stvari, ki po krivici škodijo dobremu imenu kanonika Karola Mecchia. Ker sem sedaj stvar mirno preudaril in spoznal svojo krivdo, zavračam in preklicujem vse, karkoli bi bil v svojih spisih izrazil proti rečenemu kanoniku Karolu Mecchia, kojemu sem kot katoličan in duhovnik dolžan spoštovanje in bratoljublje. Rim, dne 17. septembra 1910. Kanonik Just Buttignoni.«

Najnovejša brzojavna in telefonična poročila.

Avstrijska delegacija.

Dunaj, 17. oktobra. Včeraj je odsek za zunanje zadeve navzlic nedelji nadaljeval svojo debato o proračunu ministerstva za zunanje zadeve. K Aehrenthalovemu političnemu poročilu še govore Schoiswohl, Bugatto, Šilinger in dr. Ploj. Markiz Baquhem je konstatiral, da se je večina govornikov izrekla za Aerenthala in njegovo delovanje. Nato se je sklenil prehod v špeciialno debato. V špeciialni debati je prvi govoril grof Aehrenthal in sicer o balkanskih železnicah. Izrekel je nado, da se bo zgradila železnica po Sandžaku in da se zvežejo tudi grške železnice s turškimi in srednjeevropskimi sploh. Glede Friedjunga je priznal, da so moža sicer gotovi vohuni z znanimi dokumenti nafarbali, da pa je velesrbsko gibanje vendar obstalo in da se je ravno zaradi njega aneksija pospešila. Na to je odsek po kratkem nadaljevanju debate proračun ministerstva za zunanje zadeve sprejel.

Dunaj, 17. okt. Razlika med dr. Kramárevim in dr. Plojevim govorom glede naše zunanje politike, glede neoslavizma in slovanske politike v državi sploh se je tako očitno pokazala, da je jasno, da ni bilo med slovanskimi delegati nobene tozadevne dogovora. Slovani smo doživeli z odobrenjem Aehrenthalove politike in proračuna občuten poraz.

ŽELEZNIČARSKA STAVKA NA FRANCOSKEM.

Pariz, 16. okt. Vlada se za sedaj ne misli spuščati v nobena pogajanja z nacionalnim sindikatom železničarjev in z zvezo kurjačev in sicer zategadelj ne, ker so se stavkujoči sprli proti vojaškemu zakonu. Pri Severni železnici se je položaj zdatno zboljšal; brzovlaki že vozijo redno po vseh večjih progah.

Pariz, 16. okt. Danes zjutraj se je vrnilo pri severni in državni zahodni železnici mnogo delavcev na delo. Položaj pri drugih železnicah je že normalen.

Saint Etienne, 16. okt. Na protestnem shodu proti mobilizaciji železničarjev je došlo do silnih pretepov med udeleženci shoda ter policijo in vojaštvom. Množica je streljala na policijo, ki je morala večkrat potegniti sablje. Nek stotnik in 3 civilisti so ranjeni.

Pariz, 17. okt. Po oficijelnih poročilih ima vlada v rokah dokaze, da so priredili vse zločinske napade in izgrede na železnicah pri stavki anarhisti, kateri so hoteli stavko izkoristiti v svoje namene. Policija bo zaprla v Parizu in pokrajini veliko število oseb.

Pariz, 17. okt. Nocoj je ob ¼2. eksplodirala pred hišo občinskega svetnika in izdajatelja lista »Patrie« Masarda bomba. Napravila je le materijelno škodo.

Pariz, 17. okt. Vsled eksplozije pred Masardovo hišo so polomljene vse hiše gori do 3. nadstropja. Na portirjeve loži so se našli ostanki krvi, ki kažejo, da se je moral atentator raniti. Bomba je veljala Massardu, kateri se je v svojem listu »Patrie« postavil sila ostro proti železničarski stavki. Na hišnih vratih se je našel tudi listek z napisom: Prvi opomin za gospoda Massarda.

Ferrerjeve slavnosti.

v Kraljev gradec, 16. okt. Korektor Pech je razstavil v svojem oknu Ferrerjevo sliko in razobesil nadnjo črno zastavo. Za to ga je okrajno glavarstvo obsodilo (!) na 10 dni zapore.

Praga, 16. okt. Navzlic temu, da je vlada prepovedala Ferrerjevo slavnost na Žofinu, katero je nameraval prirediti češki napredni klub, se je vendar zbralo v okolici otoka zelo mnogo ljudi, — ki bi radi prišli v dvorane na Žofinu. Policija pa je zasedla most in ni pustila nikogar čez njega.

Bolezen srbskega prestolonaslednika.

v Belgrad, 16. okt. (K. b.) Profesor Hvostek je izjavil zastopniku ckr. avstr. koresp. biroja, da je bolezen prestolonaslednikova jako resna. Ako nastopijo kake komplikacije, pa se ni ničesar bati, ker je potek bolezni normalen. — Poleg prestolonaslednika sta zbolela še dva častnika na legarju.

Belgrad, 17. okt. Danes zjutraj ob 5. se je vršilo ob prestolonaslednikovi bolniški postelji posvetovanje zdravnikov. Bolnik je noč jako slabo prespal; vročina znaša 39,3—40°C. Žila 96, krepko. Bolnik večinoma dremlje, dihanje je zelo površno.

Belgrad, 17. okt. Dunajski specialist prof. Chvostek se je danes odpeljal na Dunaj nazaj.

Iz Portugalskega.

v Lisabon, 16. okt. V mestnem odelku Alfami je našel nek otrok bombo. Otrok se je z njo igral, pri čemur je eksplodirala in ranila 7 otrok.

Gibraltar, 16. okt. (Poročilo »Agence Havas«) Guvernerjevo palačo, v kateri biva sedaj portugalska kraljeva rodbina, so začeli izvanredno strogo stražiti. Garnizija je bojda konzignirana. Vzrok te odredbe je neznan.

Lisabon, 16. okt. Danes se je vršil sijajen pogreb admiral Candido Reisa in umorjenega profesorja dr. Bombarda. Pogreb se je vršil brez verskih obredov. V sprevodu so šli gojenci vojaških šol, mnogo visokih uradnikov in sila mnogo ljudstva. Predsednik republikanske vlade Braga in mestni župan sta imela ob grobu globoko občutene govore.

Dunaj, 17. okt. Tukajšnji portugalski poslanik je demisijoniral, ker pravi, da ne more novi vladi služiti.

V zrakoplovu čez atlanski ocean.

v Novi Jork, 15. okt. Danes zjutraj se je vzdignil Walter Wellmann v Atlantic City s svojim zrakoplovom, da izvrši svoj drzen načrt, preleteti Atlantski ocean v zrakoplovu. Z njim je v čolniku 6 oseb; živeža je za jeden mesec. Wellmann je letel mimo Long Islanda proti Novi Fundlandiji, da bi se držal potem na letu v Evropo navadne rute, po kateri vozijo evropski parniki v Ameriko in nazaj.

Kolera.

Trst, 16. okt. Tukaj so zaprli 24-letnega italjanskega zidarja Jožefa Pappaleporija zaradi pretepa in nevarnih groženj. Došel je še le 13. v Trst iz Barija. V Benetkah so ga italj. zdravniki preiskali in izjavili, da je zdrav. V preiskovalnem zaporu v Trstu pa je naenkrat zbolel na bolezen, ki je imela vse kolere sumljive znake. Odpeljali so ga takoj v bolnišnico, njegove tovariše v jetnišnici so pa izolirali. Bakteriološka preiskava še ni končana.

Rim, 16. okt. Zadnjih 24 ur so konstatirali v mestu Neaplju 10 novih in 5 smrtnih slučajev kolere, v pokrajini Neapoli pa 22 novih slučajev bolezni in pa 9 smrtnih. V Apulijo je zbolela ena oseba na novo na kolero in jedna umrla.

Rio de Janeiro, 16. okt. Brzjavke iz Bahije pravijo, da ste zboleli na tje dospel angliškem parniku »Araguaga« dve osebi na kolero. Po vseh braziljanskih lukah so takoj ukrenili potrebne varnostne odredbe.

Carigrad, 17. okt. Včeraj ste tu zboleli na novo 2 osebi na kolero, 1 pa umrla.

Zborovanje proti draginji.

Lvov, 17. okt. Tukaj se je vršilo veliko protestno zborovanje proti draginji, katerega se je osobito udeležilo uradništvo vseh vrst. Predlagala se je organizacija vsega uradništva za boj proti draginji.

Rojaki, spominjajte se prepotrebne- nega Sokolskega doma v Brežicah.

Po svetu.

v Borba za enakopravnost v Dalmaciji. V Dalmaciji živi skoro en milijon Hrvatov in Srbov, in samo okrog 14.000 Italjanov, a kljub temu je notranji uradni jezik vseh državnih uradov nemščina in laščina. Na pritisk deželne zbornice vlada že pred leti obljubila, da bo uvedla v urade kot notranji jezik hrvaščino. Te obljube seveda vlada ni izpolnila in slej ko prej se v dalmatinskih uradih še vedno šopirita nemščina in laščina. Z ozirom na to je stavil v deželnem zboru dalmatinski poslanec dr. Drinković iznova nujni predlog v katerem se vlada poziva, naj izpolni svojo obljubo ter brez odlaganja uvede hrvaščino kot notranji uradni jezik. Radovedni smo, kaj bo vlada ukrenila na ta poziv. Najbrže bo v deželnem zboru zopet vse obljubila, na to pa pustila, kakor je že običajno pri nas, vse pri starem.

v Zvišanje akcijskega kapitala bosanske deželne banke. Privilegirana deželna banka za Bosno in Hercegovino v Sarajevu bo svoj akcijski kapital v najkrajšem času zvišala. Zavod je šele pred tremi leti zvišal svoj akcijski kapital od osmih na deset milijonov kron.

v Boj v petrolejski industriji. »Vossische Zeitung« poroča iz Pariza: Afera Limanova se bo v najkrajšem času končala mirnim potom. Francoska vlada ne bo zatvorila carinskih uradov na vhodni meji za uvoz petroleja. Tudi ne bo vperljala surtakse za avstrijski petrolej, ki se uvaža čez Hamburg.

Saborske volitve na Hrvaškem so razpisane na 28. oktobra. Vršile se bodo v vseh 88 okrajih naenkrat. Vlada se silno trudi za zmago svojih kandidatov.

v Žrtve zverin. Oficijelno poročilo iz Londona zaznamuje število žrtev v Indiji v zadnjem letu: 19.658 ljudi je postalo žrtev strupenih kač. Tigri so ugorobili 999, leopardi 302, volkovi 269 in druge zverine 686 oseb. V enem letu se je pa tudi ugonobilo 70.000 kač in 18.000 zverin.

v Umor poslanca. Poročalo se je že, da je bil pri Westendorfu na Tirolskem umorjem bivši deželni poslanec Fleksberger. Žandarmerija je aretirala dva kmečka fanta z imenom Holzastner kot ubijalca. Fanta Holzastnerja sta bila najožja prijatelja nekega kaplana, ki je bil vsled Fleksbergerjeve intervencije prestavljen iz dotičnega kraja.

Obrambni vestnik.

v Narodnega kolka družbe sv. Cirila in Metoda se je v zadnjem času bolj malo prodalo. Kje tiči vzrok temu? Malobrižnost in mlačnost bo temu menda največ kriva. Več občinskih in drugih uradov se je svojedobno zavezalo, da bo kolekovalo svoja pisma z narodnim kolekom. Teh p. n. naročnikov docela pogrešamo. — Nekateri Slovenci pritiskajo kolek na naslovni odelek razglednic in dopisnic, prejemnik pa mora plačati globo 10 vinarjev. Ali bi ne bilo bolje, da bi tiste vinarje dobila družba sv. C. in M.? — Kolek se nalepi na levi odelek dopisnice ali razglednice in pa na ono stran, kjer je prostor za korespondenco. — Sezite toraj znova po narodnem kolku!

Narodni gospodar.

v Industrijalno potovanje v Argentiniijo. Dne 6. tm. se je vkrcala na parnik Avstro-Amerikane »Argentina« popotna družba, katero je spravil član gosposke zbornice industrijalec Artur Krupp na potovanje v Buenos Aires. Ekspedicija sestoji iz mnogih višjih uradnikov, ki tvorijo takozvano komisijo za ventiliranje vprašanja o uvozu argentinskega mesa. Kakor smo že poročali, je enaka komisija raziskovala zadevno vprašanje že tudi v Trstu, kjer se je pregledovalo argentinsko meso; ena takšna komisija pa je že tudi na Angleškem. Če bodo uspehi teh komisij v razmerju z ogromnimi izdatki, ki jih bodo požrle na stroške davkoplačevalcev, je seveda jako dvomljivo, in bo dobro, če bodo pravi ljudski zastopniki v parlamentu stvar nekoliko ventilirali. Da bi se razni visoki gospodje, ki se na meso toliko spoznajo kot zajec na boben, na naše stroške zabavali po Argentiniiji, to je vendarle malo preveč. Saj se poroča celo, da je šla s to komisijo godba dunajskega Deutschemeister-polka. Lepa reč!

v Svetovna produkcija premoga je presegla že 1 milijon ton. Več ko tretjina odpade na severnoameriške Združene Države, ki so svojo produkcijo naravnost neverjetno povzdignile, a porabijo skoro ves pridelek doma. Na angleške premogovnike odpade ravno 1 četrtina svetovne produkcije, a Angleška je skoro edina dežela, ki izvaža premog v velikih množinah. Nemčija je udeležena na svetovni produkciji z 20%, in tudi nekoliko izvaža. V vseh drugih državah pa produkcija komaj pokriva potrebo v tuzemstvu. Avstrija pa mora polovico potrebščine na premogu dobavljati iz inozemstva, izvaža pa nekoliko rjavega premoga v Nemčijo.

Loterijske številke.

Gradec, 15. oktobra 1910: 35, 33, 6, 3, 60.
Dunaj, " " " 5, 2, 58, 89, 47.

297 — 30

Šubičeva slika

Franceta Prešerna

ter Groharjev

∴ Primož Trubar ∴

v okvirju ali brez okvirja se dobita v Zvezni trgovini v Celju. Velika zaloga najrazličnejših svetih in modernih slik. Portreti slavnih pisateljev, muzikov itd. Ceniki na zahtevo franko.